

А.Є. Горбань, С.І. Осташко, О.В. Терещенко, Л.І. Закрутько, Л.Г. Курманська (Київ)

МОНІТОРИНГ ЗАСОБІВ НАУКОВОЇ КОМУНІКАЦІЇ ЗА НАПРЯМОМ «АКУШЕРСТВО ТА ГІНЕКОЛОГІЯ» У СФЕРІ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ ЗА 2008–2011 рр.

Український центр наукової медичної інформації та патентно-ліцензійної роботи МОЗ України
Департамент реформ та розвитку медичної допомоги МОЗ України

Проаналізовано основні засоби наукової комунікації за напрямом «Акушерство та гінекологія» в Україні за 2008–2011 рр. За цей період організовано 37 наукових медичних форумів, присвячених актуальним питанням акушерства та гінекології: шляхи зниження материнської та перинатальної смертності; ведення жінок з патологічним перебігом вагітності, пологів та післяпологового періоду; профілактика, лікування та реабілітація термінальних станів в акушерстві; нові допоміжні репродуктивні технології в лікуванні безпліддя; діагностика та лікування TORCH-інфекцій; нові підходи до лікування проліферативних процесів у матці та яєчниках; профілактика та лікування захворювань молочної залози тощо. Для впровадження в практику охорони здоров'я України запропоновано 190 інноваційних розробок, зокрема, 74 нововведення, 28 методичних рекомендацій (МР), 88 інформаційних листів (ІЛ). Дослідження якісних показників МР та ІЛ свідчить про необхідність підвищення вимог до підготовки сучасних засобів наукової медичної комунікації, зокрема: врахування принципів доказової медицини в наукових розробках; обґрунтування новизни матеріалу, який пропонується до впровадження; надання інформації про безпечність та протипоказання до застосування медичної технології, яка пропонується тощо.

Ключові слова: інформаційна підтримка напряму «Акушерство та гінекологія» в Україні, засоби наукової комунікації, наукові медичні форуми, нововведення, методичні рекомендації, інформаційні листи.

На сучасному етапі стан репродуктивного здоров'я нації характеризується низьким рівнем народжуваності на тлі високого рівня основних складових загрози репродукції особи – безпліддя, мертвонароджуваності, спонтанних абортів, природжених вад розвитку, материнської і малюкової смертності. Ситуація, що склалася, вказує на необхідність посилення інтегрованого підходу до вирішення соціальних, поведінкових, біологічних проблем, які впливають на формування і зміцнення репродуктивного здоров'я, а також на доцільність впровадження сучасних медико-організаційних технологій репродуктивного здоров'я, які ґрунтуються на доказах [13].

На сьогодні основними напрямками вдосконалення акушерської служби в Україні є підвищення рівня загального здоров'я жінок репродуктивного віку, зниження показників материнської смертності шляхом впровадження сучасних технологій безпечного материнства, вдосконалення системи надання медичної допомоги жінкам з екстрагенітальною патологією, роз-

виток та вдосконалення «медицини плода», системи планування сім'ї, лікування безпліддя [3].

За цим медичним напрямом продовжується виконання заходів Державної програми «Репродуктивне здоров'я нації на період 2006–2015 р.», яка схвалює необхідність наукових досліджень з найбільш актуальних питань репродуктивного здоров'я жінки та робить своєчасним проведення наукових форумів. На виконання Указу Президента України від 03.01.2002 р. №5/2002 «Про заходи щодо заохочення народжуваності в Україні» створено систему закладів із планування сім'ї, одним із напрямів діяльності яких є збереження репродуктивного здоров'я.

Для висвітлення питань з акушерсько-гінекологічного напряму проводяться наукові форуми різних рівнів: конгреси, з'їзди, симпозиуми, науково-практичні конференції з міжнародною участю. З метою забезпечення медичного персоналу інформаційним матеріалом, науковцями галузі розробляються і розповсюджуються: нововведення, які включаються до Реєстру галу-

зевих нововведень, методичні рекомендації (МР) та інформаційні листи (ІЛ). Ці засоби наукової комунікації забезпечують науково-дослідні установи (НДУ), вищі медичні навчальні заклади, заклади післядипломної медичної освіти (ВМНЗ) та установи практичної охорони здоров'я науковою медичною інформацією, необхідною для здійснення охорони та зміцнення здоров'я населення, що дає змогу матеріалізувати на практиці найновіші та найефективніші досягнення світової та вітчизняної медичної науки [1;2].

Визначення якості та кількості необхідної інформації, її достовірності, оперативності, доступності стає надзвичайно актуальним з точки зору інноваційної спрямованості [12;14].

Мета роботи – провести моніторинг основних засобів наукової комунікації за напрямом «Акушерство та гінекологія» у сфері охорони здоров'я України ретроспективною за 4 роки (2008–2011 рр.).

Матеріали та методи

Дослідження проведено за 2008–2011 рр. на базі основних засобів наукової комунікації за напрямом «Акушерство та гінекологія»: щорічних Реєстрів з'їздів, конгресів, симпозіумів та науково-практичних конференцій (далі – Реєстри наукових форумів); матеріалів наукових форумів; Реєстрів галузевих нововведень; методичних рекомендацій, інформаційних листів. Застосовано такі методи: кваліметричний, системного аналізу, експертних оцінок, статистичного, структурно-логічного та графічного аналізу.

Результати дослідження та їх обговорення

Одним із найважливіших засобів ознайомлення спеціалістів певного профілю з новітніми результатами наукових розробок і медичними технологіями є проведення наукових форумів. Щорічно Український центр

наукової медичної інформації та патентно-ліцензійної роботи МОЗ України (далі – Центр) опрацьовує заявки на проведення наукових медичних форумів у сфері охорони здоров'я України з метою формування Реєстру наукових форумів на наступний рік. Щорічний Реєстр наукових форумів є головним засобом координації проведення відповідних заходів у сфері охорони здоров'я України.

За період 2008–2011 рр. проведено 37 наукових медичних форумів з висвітлення актуальних науково-практичних питань за напрямом «Акушерство та гінекологія», а саме: 2 з'їзди, 2 конгреси, 6 симпозіумів та 27 науково-практичних конференцій (НПК) за участю вітчизняних фахівців та спеціалістів країн ближнього і дальнього зарубіжжя – Росії, Білорусі, Болгарії, Німеччини, Грузії, Польщі, Молдови, Великої Британії, США, Єгипту, Італії та ін. [8–11] (табл. 1).

Тематика форумів була присвячена таким питанням: зниження рівня материнської та перинатальної смертності в Україні; ведення жінок з патологічним перебігом вагітності, пологів та післяпологового періоду; профілактика, лікування та реабілітація термінальних станів в акушерстві; нові допоміжні репродуктивні технології в лікуванні безпліддя; особливості діагностики та лікування TORCH-інфекцій; нові підходи до лікування проліферативних процесів у матці та яєчниках; профілактика та лікування захворювань молочної залози та іншим актуальним питанням сучасного акушерства, гінекології та перинатології. Метою проведення форумів є постановка завдань перед фахівцями та способів їх вирішення.

У 2008 р. проведено 11 форумів: Міжнародний конгрес акушерів-гінекологів «Антенатальна охорона плода», 21–23 травня, м. Судак; Науковий симпозіум «Перинатальна медицина та безпечне материнство», 15–17 травня, с. Коктебель; НПК «Актуальні проблеми ендокринної гінекології», 7–8 лютого, м. Київ; НПК «Допоміжні репродуктивні технології в лікуванні безпліддя», 13–14 червня, м. Київ; НПК «Репродуктивна

Таблиця 1

Наукові медичні форуми за напрямом «Акушерство та гінекологія», проведені в Україні за 2008–2011 рр.

Рік	Кількість форумів	Наукові медичні форуми			
		з'їзди	конгреси	симпозіуми	НПК
2008	11	—	1	1	9
2009	12	—	1	3	8
2010	7	1	—	1	5
2011	7	1	—	1	5
Усього	37	2	2	6	27

Таблиця 2

Пропозиції Реєстру галузевих нововведень до впровадження в практику охорони здоров'я інноваційних технологій за напрямом «Акушерство та гінекологія» у 2008–2011 рр. (абс.)

Рік	Установа-розробник	Нововведення	Патенти
2008	Вінницький національний медичний університет ім. М.І. Пирогова	1	1
	Буковинський державний медичний університет	1	1
	Донецький національний медичний університет ім. М. Горького	3	3
	Львівський національний медичний університет ім. Данила Галицького	11	11
	Харківський національний медичний університет	2	1
	<i>Всього у 2008 р.</i>	18	17
2009	Буковинський державний медичний університет	1	1
	Вінницький національний медичний університет ім. М.І. Пирогова	2	2
	Дніпропетровська державна медична академія	1	1
	Донецький національний медичний університет ім. М. Горького	4	4
	Львівський національний медичний університет ім. Данила Галицького	4	4
	Національний медичний університет ім. О.О. Богомольця	6	7
	Одеський державний медичний університет	—	2
	Український науково-практичний центр ендокринної хірургії, трансплантації ендокринних органів та тканин	—	2
	<i>Всього у 2009 р.</i>	23	18
2010	Вінницький національний медичний університет ім. М.І. Пирогова	1	1
	Кримський державний медичний університет ім. С.І. Георгієвського	1	1
	Запорізька медична академія післядипломної освіти	1	1
	Національна медична академія післядипломної освіти ім. П.Л. Шупика	2	2
	Український науково-практичний центр ендокринної хірургії, трансплантації ендокринних органів та тканин	7	0
	Харківська медична академія післядипломної освіти	1	1
	Харківський національний медичний університет	2	2
	<i>Всього у 2010 р.</i>	15	8
2011	Донецький національний медичний університет ім. М. Горького	6	4
	«Науково-практичний центр профілактичної та клінічної медицини»		
	Державного управління справами	3	0
	Кримський державний медичний університет ім. С.І. Георгієвського	4	4
	Львівський національний медичний університет ім. Данила Галицького	6	6
	Національний медичний університет ім. О.О. Богомольця	5	5
	Український науково-практичний центр ендокринної хірургії, трансплантації ендокринних органів та тканин	2	1
	Харківська медична академія післядипломної освіти	2	2
	<i>Всього у 2011 р.</i>	28	22
Усього за 2008–2011 рр.		84	65

ендокринологія: перинатальні, акушерські, гінекологічні аспекти», 25–26 вересня, м. Дніпропетровськ; НПК «Актуальні проблеми сучасної онкогінекології», 25–26 вересня, м. Київ; НПК «Ендоскопічна та інноваційна хірургія в гінекології», 17–18 жовтня, м. Одеса; НПК «Репродуктивне здоров'я жінки: проблеми їх вирішення», 31 жовтня — 1 листопада, м. Тернопіль; НПК «Пренатальне ведення вагітних», 10–11 листопада, м. Київ; НПК «Сучасні проблеми перинатальних інфекцій у вагітних та новонароджених», 26–27 листопада, м. Київ; НПК «Сучасні аспекти епідеміології,

імунопатогенезу, імунодіagnostики, імунотерапії хламідіозу та інфекцій TORCH-комплексу», 26–27 листопада, м. Київ.

У 2009 р. проведено 12 форумів: Міжнародний конгрес «Репродуктивне здоров'я молоді-головний демографічний резерв нації», 19–20 листопада, м. Київ; Науковий симпозіум «Сучасна стратегія, направлена на поліпшення репродуктивного здоров'я жінки», 2 жовтня, м. Київ; Науковий симпозіум «Перинатальна медицина та безпечне материнство», 5–6 травня, м. Ужгород; Науковий симпозіум «Нові допоміжні

Таблиця 3

Видання методичних рекомендацій та інформаційних листів
за напрямом «Акушерство та гінекологія» у 2008–2011 рр.

Рік	Засоби наукової комунікації	
	МР, абс.ч. (%)	ІЛ, абс.ч. (%)
2008	16 (57,1)	20 (22,7)
2009	2 (7,1)	12 (13,6)
2010	6 (21,5)	30 (34,1)
2011	4 (14,3)	26 (29,6)
Усього	28 (100,0)	88 (100,0)

репродуктивні технології в лікуванні безпліддя», 28–29 травня, м. Київ; НПК «Дистрес плода при вагітності і пологах», 13–14 листопада, м. Київ; НПК «Екстракорпоральні методи гемокорекції в акушерстві, гінекології та неонатології», 1–2 квітня, м. Донецьк; НПК «Інтеграційні ініціативи в акушерстві та гінекології», 13–14 квітня, м. Львів; НПК «Науково-практичні завдання зниження материнської смертності в Україні», 20 квітня, м. Київ; НПК «Плід – як частина родини», 23–24 червня, м. Харків; НПК «Вагітність високого ризику. Актуальні питання профілактики, лікування та реабілітації термінальних станів в акушерстві», 24–25 вересня, м. Чернівці; НПК «Актуальні проблеми ембріологічних досліджень», 8–9 жовтня, м. Дніпропетровськ; НПК «Актуальні питання діагностики, профілактики та лікування захворювань молочної залози», 22–23 жовтня, м. Донецьк.

У 2010 р. проведено 7 форумів: З'їзд фахівців України з репродуктивної медицини, 26–28 травня, м. Київ; Науковий симпозіум «Перинатальна медицина та безпечне материнство», 12–13 травня, м. Київ; НПК «Сучасні технології в охороні репродуктивного здоров'я населення України», 16 квітня, м. Львів; НПК «Сучасні проблеми перинатології», 22 квітня, м. Київ; НПК «Актуальні питання акушерства, гінекології та перинатології», 19–20 травня, м. Судак; НПК «Екстрагенітальна патологія в акушерстві. Нові репродуктивні технології в акушерстві та гінекології», 30 вересня – 1 жовтня, м. Ялта.

У 2011 р. проведено: 13-й з'їзд Асоціації акушерів-гінекологів України «Охорона репродуктивного здоров'я. Профілактика материнської і перинатальної захворюваності та смертності», 21–23 вересня, м. Одеса; Науковий симпозіум «Перинатальна медицина та безпечне материнство», 2–3 червня, м. Судак; НПК «Актуальні питання акушерства-гінекології», 7–8 квітня, м. Тернопіль; НПК «Актуальні питання акушерства, гінекології та перинатології», 18–19 травня, м. Судак; НПК «Гармонія гормонів – основа

здоров'я жінки», 27–28 жовтня, м. Київ; НПК «Невиношування вагітності в проблемі виходжування дітей з малою масою тіла», 10–11 листопада, м. Київ; НПК «Сучасні мініінвазивні технології в хірургії та гінекології», 24–25 листопада, м. Київ.

За пропозиціями, висловленими у доповідях, прийнято резолюції, які являються конкретними рекомендаціями щодо удосконалення профілактичної та лікувальної роботи фахівців.

Аналізуючи матеріали наукових форумів, зокрема постанов, резолюцій, звітів, можна зробити висновки про стан наукових досліджень за даним напрямом, про цінність цієї інформації для медичної науки і практики та про стан медичного наукознавства в цілому по Україні.

Основним засобом наукової комунікації в сфері охорони здоров'я України є Реєстр галузевих нововведень, який містить перелік та опис пропозицій для впровадження. За звітний період Центр сформував 4 Реєстри галузевих нововведень [4–7], зокрема, напрям «Акушерство та гінекологія» висвітлено у 84 інноваційних пропозиціях, розроблених у ВМНЗ і НДУ (табл. 2).

Динаміка видання МР та ІЛ за напрямом «Акушерство та гінекологія» у 2008–2011 рр. вказала на тенденцію зменшення кількості розробок МР (від 57,1% у 2008 р. до 14,3% в 2011 р.), водночас, на збільшення числа розробок ІЛ (від 22,7% у 2008 р. до 34,0% у 2010 р. і до 29,5% у 2011 р.), (табл. 3).

Проведений аналіз показав, що автори комунікаційних засобів більше приділяли уваги науковим дослідженням з гінекологічного напрямку, хоча питання з акушерства не є менш актуальними. За 2008–2011 рр. видано: 8 (28,6%) МР та 35 (39,8%) ІЛ з акушерства і 19 (67,9%) МР і 46 (52,3%) ІЛ з гінекології. Всього за цей період видано 28 (100,0%) МР і 88 (100,0%) ІЛ.

Найбільшу кількість зазначених засобів наукової комунікації запропонували науковці ДУ «Інститут педіатрії, акушерства і гінекології НАМН України» та Національної медичної академії післядипломної освіти

Таблиця 4

Показники якісної оцінки методичних рекомендацій та інформаційних листів
за напрямом «Акушерство та гінекологія» у 2008–2011 рр. (%)

№	Критерії	МР	ІА
1.	Визначеність методів дослідження	96,4	70,5
2.	Визначеність критеріїв відбору об'єктів дослідження	100,0	94,3
3.	Відповідність визначення патологічних станів за МКХ-10	17,9	0
4.	Достатність кількості об'єктів дослідження	42,9	65,9
5.	Посилання на методи статистичної обробки	0	0
6.	Опис запропонованої інноваційної технології	67,9	56,8
7.	Повнота опису механізму впровадження запропонованої інноваційної технології	67,9	56,8
8.	Обґрунтованість переваг інноваційної технології відносно існуючих аналогів	10,7	8,0
9.	Визначеність очікуваних результатів після впровадження інноваційної технології	50,0	8,0
10.	Визначення показань для застосування інноваційної технології	96,4	92,0
11.	Визначення протипоказань інноваційної технології	3,6	8,0
12.	Наявність інформації про безпечність застосування запропонованої інноваційної технології	0	0
13.	Обґрунтованість використання патентованих назв лікарських засобів	31,1	52,3
14.	Якість висновків	64,3	31,8
15.	Використання бібліографічних джерел за останні 5 років	28,6	0

ім. П.Л. Шупика, м. Київ. Активно розроблялися наукові матеріали у ВМНЗ, підпорядкованих МОЗ України.

Якісна оцінка зазначених засобів наукової комунікації за критеріями, що ґрунтуються на засадах доказової медицини, наведена в табл. 4.

Висновки

Забезпечення реалізації заходів з реформування сфери охорони здоров'я України можливе лише за умов ефективного впливу результатів наукових досліджень на якість надання медичної допомоги, поліпшення показників здоров'я населення і діяльності закладів охорони здоров'я.

Перспективи подальших досліджень

Аналіз засобів наукової комунікації в інформаційному забезпеченні спеціалістів за напрямом «Акушерство та гінекологія» свідчить, що запорукою такого впливу має стати підвищення як кількісних, так і якісних показників засобів наукової комунікації, зокрема, це стосується підвищення ролі засад доказової медицини при їх створенні та впровадженні в практику охорони здоров'я, розширення кола колективів, установ та закладів-розробників інноваційних пропозицій, підвищення вимог до планування та результативності проведення наукових форумів.

Список літератури

1. Артамонова Н. О. Засоби наукових комунікацій у медичній галузі / Н. О. Артамонова // Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія. – 2008. – № 4. – С. 70–78.
2. Баскаков А. Я. Методология научного исследования: учебное пособие / А. Я. Баскаков, Н. В. Туленков. – К. : МАУП, 2002. – 216 с.
3. Збереження репродуктивного здоров'я жінки – основа формування здорової нації / В. В. Камінський, Л. Б. Маркін, С. І. Жук [та ін.] // Здоров'я України. – 2008. – № 9 (травень). – С. 58–61.
4. Реєстр галузевих нововведень. Випуск № 28–29. – К., 2008. – 249 с.
5. Реєстр галузевих нововведень. Випуск № 30–31. – К., 2009. – 264 с.
6. Реєстр галузевих нововведень. Випуск № 32–33. – К., 2010. – 276 с.
7. Реєстр галузевих нововведень. Випуск № 34–35. – К., 2011. – 279 с.

8. *Ресстр з'їздів, конгресів, симпозіумів та науково-практичних конференцій, які проводимуться у 2008 році.* — К., 2008. — 96 с.
9. *Ресстр з'їздів, конгресів, симпозіумів та науково-практичних конференцій, які проводимуться у 2009 році.* — К., 2009. — 75 с.
10. *Ресстр з'їздів, конгресів, симпозіумів та науково-практичних конференцій, які проводимуться у 2010 році.* — К., 2010. — 85 с.
11. *Ресстр з'їздів, конгресів, симпозіумів та науково-практичних конференцій, які проводимуться у 2011 році.* — К., 2011. — 88 с.
12. *Уваренко А. Р. Доказова медицина у спектрі наукової медичної інформації, галузевої інноваційної політики та якості медичного забезпечення / А. Р. Уваренко, Б. О. Ледошук, З. М. Митник.* — К. : Здоров'я, 2009. — 176 с.
13. *Характеристика репродуктивного здоров'я населення України / О. О. Дудіна, Н. Г. Гойда, Р. О. Моїсєєнко [та ін.] // Щорічна доповідь про результати діяльності системи охорони здоров'я України. 2010 рік.* — К., 2010. — 54 с.
14. *Royston G. Meeting global health challenges through operational research and management science / G. Royston // Bull. World Health Organ.* — 2011. — Vol. 89, № 9. — P. 683–688.

Дата надходження рукопису до редакції: 28.01.2013 р.

Мониторинг средств научной коммуникации в области акушерства и гинекологии в Украине за 2008–2011 гг.

*А.Е. Горбань, С.И. Осташко, О.В. Терещенко,
Л.И. Закрутько, Л.Г. Курманская (Киев)*

Проанализированы основные средства научной коммуникации в области акушерства и гинекологии в Украине за 2008–2011 гг. За указанный период организовано 37 научных медицинских форумов, посвященных актуальным вопросам акушерства и гинекологии: пути снижения материнской и перинатальной смертности; ведение женщин с патологическим течением беременности, родов и послеродового периода; профилактика, лечение и реабилитация терминальных состояний в акушерстве; новые вспомогательные репродуктивные технологии в лечении бесплодия; особенности диагностики и лечения TORCH-инфекций; новые подходы к лечению пролиферативных процессов в матке и яичниках; профилактика и лечение заболеваний молочной железы и др. Предложено для внедрения в практику здравоохранения Украины 190 инновационных разработок, в частности, 74 нововведения, 28 методических рекомендаций (МР), 88 информационных писем (ИП). Исследование качественных показателей МР и ИП свидетельствует о необходимости повышения требований к подготовке современных средств научной коммуникации, в частности: учет принципов доказательной медицины в научных исследованиях; обоснование новизны технологии, предлагаемой к внедрению; предоставление информации о безопасности и противопоказаниях к использованию предлагаемой медицинской технологии и др.

Ключевые слова: информационное обеспечение в области акушерства и гинекологии на Украине, средства научной коммуникации, научные медицинские форумы, нововведения, методические рекомендации, информационные письма.

Monitoring of scientific communication means in the obstetrics and gynecology field in Ukraine for 2008–2011

*A.Ye. Gorban, S.I. Ostashko, O.V. Tereschenko,
L.I. Zakrutko, L.G. Kurmanska (Kyiv)*

The basic tools of scientific communication in the field of obstetrics and gynecology in Ukraine for 2008–2011 years have been analyzed. During this period, were organized 37 scientific medical forums dedicated to covering the issues of how to reduce maternal and perinatal mortality; management of women with abnormal pregnancy, childbirth and postpartum period; prevention, treatment and rehabilitation of terminal states in obstetrics; new assisted reproductive technologies in the treatment of infertility; diagnosis and treatment of TORCH-infections; new approaches to the treatment of proliferative processes in the uterus and ovaries; preventing and treating diseases of the mammary gland and other sections of obstetrics and gynecology. Proposed for implementation in practice of Health Care of Ukraine 190 innovative elaborations, in particular, 74 innovations, 28 guidelines, 88 information letters. The study of qualitative indices of guidelines and information letters revealed the need to improve the quality of scientific information, including: taking into account the principles of evidence-based medicine in scientific research; study novelty material submitted by the authors; providing information on safety and contraindications for medical technology that is implemented and so on.

Key words: information support for the direction of «Obstetrics and Gynecology» in Ukraine, the means of scientific communication, scientific medical forums, innovations, guidelines, information letters.